

บทที่ 2

สภาพการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมบนพื้นดิน

ในแต่ละปีนั้นได้มีการก่อให้เกิดของเสียอันตรายขึ้นทั่วประเทศในปริมาณมาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2550 มีของเสียอันตรายเกิดขึ้น 1.44 ล้านตัน และในปี พ.ศ. 2551 มีของเสียอันตรายเกิดขึ้น 2.45 ล้านตัน ของเสียอันตรายในปริมาณสูงถึงร้อยละ 70-75 มาจากแหล่งกำเนิดภาคอุตสาหกรรม ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 25-30 เกิดจากชุมชน โดยของเสียอันตรายส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภาคตะวันออก¹ การที่ภาคอุตสาหกรรมเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของของเสียอันตราย ดังนั้น รัฐจึงเห็นความสำคัญในการกำจัดของเสียอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมจึงมีนโยบายจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอุตสาหกรรมขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศถูกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2528 ที่แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และเปิดดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2531 กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างศูนย์ฯ ดังกล่าวทั้งหมด และเปิดให้เอกชนเข้าดำเนินการบำบัดของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 กระทรวงอุตสาหกรรมร่วมกับภาคเอกชนและการนิคมอุตสาหกรรม ลงทุนในอัตราส่วน 25: 72: 3 ตั้งบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินการจัดตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมแห่งที่สองที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ศูนย์ฯ แห่งนี้เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2540 ส่วนศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมแห่งที่สามนั้นตั้งอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นการลงทุนโดยบริษัทเทคโนเคม จำกัด²

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้มีการดำเนินงานของศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมทั้งสามแห่ง แต่ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2546 มีกากอุตสาหกรรมถูกส่งเข้ากำจัดเพียง 625,000 ตัน หรือประมาณ

¹สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2551”, (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม), น. 69-73.

²อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น. 397-398.

ร้อยละ 44 ของกากอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดเท่านั้น³ จึงเกิดปัญหาว่าของเสียอันตรายที่เหลืออยู่อาจมิได้รับการจัดการที่เหมาะสม และจากรายงานพบว่าเกิดการร้องเรียนถึงปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่เกิดขึ้นในระยะหลังมีอุบัติการณ์เพิ่มสูงขึ้น โดยพบว่าปัญหามักเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคกลาง จากโรงงานอุตสาหกรรมที่ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการของเสียที่ดี⁴ อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากกว่า 20 ปี ทำให้เกิดปัญหาการสะสมตกค้างของมลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้มีการทิ้งของเสียที่เหลือจากกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทิ้งของเสียประเภทของเสียเคมีวัตถุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน ของเสียผสมระหว่างน้ำมันหรือสารไฮโดรคาร์บอนกับน้ำ สารประเภทตัวทำละลายอินทรีย์ ตะกรันจากเตาหลอมโลหะ และโลหะผสมที่ปนเปื้อนโลหะหนัก⁵ รวมไปถึงการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ การปล่อยอากาศเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ สร้างความเสียหายให้กับชุมชนและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและสังคมในวงกว้าง

ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยพบสถิติการลักลอบนำของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทิ้งไว้ตามสถานที่รกร้างว่างเปล่าต่างๆ ตลอดจน โดยไม่ยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากความต้องการในการกระตุ้นระบบการผลิตอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องเพื่อเร่งอัตราการผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น จึงมีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย มีการนำสารเคมีวัตถุมาใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ประกอบกับมูลเหตุจูงใจในการลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น ผู้ประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงได้

³สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547”, น. 99.

⁴จำนงค์ ศรีณยพิพัฒน์, “รายงานพิเศษ: การจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายมาตรวจเร่งด่วนในการแก้ปัญหามลพิษ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2553, จากฐานข้อมูลสำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ http://thainews.prd.go.th/view.php?m_news=255206110027&tb=N255206

⁵กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. “การลักลอบทิ้งกากสารเคมี,” หมายเหตุมลพิษ, ปีที่ 2, ฉบับที่ 4, น.13 (ตุลาคม-ธันวาคม 2549).

ลักลอบนำของเสียอันตรายไปทิ้งในพื้นที่ต่างๆ โดยไม่เข้าสู่กระบวนการกำจัดหรือบำบัดที่ถูกต้อง อันเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมาย จนทำให้กลายเป็นวิกฤตการณ์หนึ่งทางสิ่งแวดล้อมที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน

การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายตามความมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งหมายถึง เฉพาะการทิ้งของเสียอันตรายบนพื้นดินโดยไม่รวมถึงการทิ้งลงสู่ทะเล ซึ่งการทิ้งเท (Dumping) ของเสียและสารอื่นๆ ลงสู่ทะเลดังกล่าว เกิดขึ้นโดยจงใจจากบนบกและจากเรือลงสู่ทะเล โดยข้อ 3 วรรค 1 ของอนุสัญญากรุงลอนดอน 1972 ได้ให้นิยามของคำว่า “การทิ้งเท” ว่าหมายถึง การกำจัด (Disposal) ของเสียต่างๆ หรือสารอื่นอย่างจงใจด้วยประการใดๆ จากเรือ (Vessels) อากาศยาน (Aircrafts) แท่นขุดเจาะ (Platforms) หรือสิ่งก่อสร้างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Structures) ในทะเล การกำจัดเรือ อากาศยาน แท่นขุดเจาะหรือสิ่งก่อสร้างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้นในทะเลอย่างจงใจด้วยประการใด รวมถึงการกักเก็บ (Storage) ของเสียหรือสารอื่นบนพื้นดินท้องทะเล (Sea-Bed) และในดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ของพื้นดินท้องทะเลนั้นจากเรือ อากาศยาน แท่นขุดเจาะ หรือสิ่งก่อสร้างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้นในทะเล และการละทิ้ง (Abandonment) หรือการล้ม (Toppling) แท่นขุดเจาะหรือสิ่งก่อสร้างอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้นในทะเลด้วยความมุ่งประสงค์เพียงเพื่อต้องการกำจัดแท่นขุดเจาะนั้นอย่างจงใจ”⁶

องค์ประกอบด้านการกระทำของ “การทิ้งเท” จากคำนิยามของคำว่า การทิ้งเท ทั้งตาม อนุสัญญากรุงลอนดอน 1972 และพิธีสาร 1996 ที่แก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกอนุสัญญากรุงลอนดอน 1972 จะเห็นได้ว่า “การทิ้งเท” นั้นมุ่งเน้นที่การทิ้งของเสียและสารอื่น “อย่างจงใจ”⁷ ดังนั้น การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายตามความหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงสามารถเทียบเคียงคำนิยามตามอนุสัญญากรุงลอนดอน 1972 และพิธีสาร 1996 ที่แก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกอนุสัญญากรุงลอนดอน 1972 ให้หมายความว่าถึงการกระทำการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายด้วยความมุ่งประสงค์ในการกำจัดของเสียอันตรายอย่างจงใจ อันเป็นการกระทำโดยเจตนาตามความหมายของหลักกฎหมายอาญา

⁶จุมพต สายสุนทร, กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ การคุ้มครองและการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), น. 153-154.

⁷เพ็ญอ้าง, น. 154.

ในบทนี้ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาถึงคำนิยามและคุณสมบัติของของเสียอันตราย สภาพปัญหา การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ประเภทของผู้กระทำความผิด และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นและความเสี่ยงต่ออันตรายร้ายแรง อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 คำนิยามและคุณสมบัติของของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม

คำนิยามของคำว่า “ของเสียอันตราย” หรือ “Hazardous Waste” ตามกฎหมายของ ไทยก่อนที่จะมีการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้ แล้ว พ.ศ. 2548^๑ อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13(3) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออก ตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ขึ้นใช้บังคับนั้น มิได้มีการให้คำนิยามไว้โดย ชัดเจน ถึงแม้จะมีการบัญญัติหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการไว้หลายฉบับก็ตาม อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบปฏิบัติหรือข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของ เสียอันตราย ได้แก่ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2540) เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2541) เรื่อง การกำจัดสิ่ง ปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1 (เพิ่มเติม) พ.ศ. 2547 เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว แต่ก็มีได้มีการกำหนดคำนิยามของคำว่า “ของเสีย อันตราย” ไว้อย่างชัดเจน โดยได้มีการบัญญัติถึงเฉพาะคำว่า “ของเสียอันตราย” ไว้ในมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เท่านั้นโดยมิได้มี การให้คำนิยามไว้ในบทนิยามดังกล่าวโดยเฉพาะเจาะจง

อย่างไรก็ตาม กรมควบคุมมลพิษซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการตรวจสอบควบคุม มลพิษซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงได้ให้ความหมายของคำว่า “ของเสียอันตราย” ไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความชัดเจน โดยกำหนดความหมายของคำว่าของเสียอันตรายไว้ ในทางวิชาการ ในการยก่างการกำหนดกฎระเบียบการจัดการของเสียอันตรายในประเทศไทย ว่า “ของเสียอันตราย หมายความว่า ของเสียที่เกิดจากการผลิต การใช้สารเคมีหรือสารอันตรายอื่นใดใน อุตสาหกรรม การเกษตร สาธารณสุข หรือกิจกรรมอื่นใดที่ระบุไว้ในร่างดังกล่าว ทั้งนี้ของเสีย อันตรายจะถูกกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตราย ซึ่งมีหลักเกณฑ์การ

^๑ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนพิเศษ 11 ง วันที่ 25 มกราคม 2549, น. 18.

พิจารณา ว่าต้องเป็นของเสียอันตรายที่อาจทำให้เกิดการสูญเสียชีวิต หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรง หากไม่ได้รับการเก็บรักษา ขนส่ง บำบัด หรือกำจัดอย่างเหมาะสม และคุณสมบัติของของเสียอันตรายสามารถตรวจสอบได้ โดยวิธีมาตรฐานที่หน่วยงานราชการกำหนด”⁹

นอกจากนี้ในอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal 1989) ยังได้มีบทบัญญัติถึงของเสียอันตรายไว้ดังจะได้กล่าวต่อไป โดยอนุสัญญาบาเซลถือเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศในการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน การจัดการของเสียอันตรายให้มีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม และการป้องกันการขนส่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งได้กำเนิดขึ้นโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Environment Program: UNEP) ร่วมกับผู้แทนจากประเทศต่างๆ จัดประชุมนานาชาติขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2532 ณ นครบาเซล สมาพันธรัฐสวิส¹⁰ และจัดทำร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศขึ้นเพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามประเทศ ป้องกันการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมาย รวมทั้งการควบคุมการกำจัดอย่างถูกวิธีและเหมาะสมเพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยได้จัดทำร่างอนุสัญญาแล้วเสร็จ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2532 และเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ ลงนามเห็นชอบในการจัดทำอนุสัญญาฯ นี้ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 โดยประเทศต่างๆ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ เพียงแต่ยอมรับที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขกฎระเบียบหรือกฎหมายของประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ โดยประเทศไทยเห็นชอบด้วยและลงนามรับรองเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2533¹¹

⁹กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร การกำหนดกฎ ระเบียบการจัดการของเสียอันตรายในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ, 2540), น. 5.

¹⁰ส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, คู่มือปฏิบัติในการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดียสแควร์, 2551), น.1.

¹¹พรสุภา วิทยาสุข, “อนุสัญญาบาเซล การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามประเทศ และการกำจัด,” วารสารโรงงาน, ปีที่ 15, ฉบับที่ 2, น. 27 (กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2540).

อนุสัญญาบาเซลฯ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกที่ลงนามในข้อตกลงและให้สัตยาบันเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาฯ แล้วจำนวน 165 ประเทศ และ 1 กลุ่ม (European Economic Community)¹² ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเป็นภาคีอนุสัญญาบาเซล เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา¹³ มีผลทำให้ประเทศไทยต้องผูกพันในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซล ได้แก่ การควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน การจัดการของเสียอันตรายและของเสียอื่นโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม¹⁴ ในการนี้การบัญญัติกฎหมายภายในของไทยจึงต้องถือตามอนุสัญญาบาเซล ทั้งนี้เพื่ออนุวัติการให้อนุสัญญาบาเซลมีผลบังคับได้ในทางกฎหมาย ทำให้มีการบัญญัติกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น และมีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้หน่วยงานของรัฐบาล คือ กรมควบคุมมลพิษปฏิบัติงานในฐานะศูนย์ประสานงาน (Focal Point) และกรมโรงงานอุตสาหกรรมปฏิบัติงานในฐานะผู้มีอำนาจ (Competent Authority) โดยในการนี้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันการลักลอบนำของเสียมาทิ้งในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายจากประเทศกลุ่มภาคีสมาชิก การทราบล่วงหน้าถึงชนิด ปริมาณและลักษณะของของเสียที่จะถูกนำมากำจัดก่อนล่วงหน้า รวมถึงการได้รับการคุ้มครอง การช่วยเหลือทางวิชาการ การเงิน ในด้านการกำจัดของเสียอันตราย อีกทั้งยังได้รับสิทธิในการส่ง

¹²“อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตราย และการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal),” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553, จากฐานข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม <http://www2.diw.go.th/treaty/basel/basal.html>

¹³“อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตราย และการกำจัด (The Basel Convention on the Control of Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal),” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553, จากฐานข้อมูลระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย <http://teenet.tei.or.th/Knowledge/law.html>

¹⁴ส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10, น. 5-6.

ของเสียอันตรายไปกำจัดในประเทศภาคีที่มีเทคโนโลยีการกำจัดที่สามารถรองรับของเสียอันตรายนั้น ๆ ได้¹⁵

อนุสัญญาบาเซลฯ ไม่ได้ให้คำนิยามแก่ “ของเสียอันตราย” ไว้โดยตรง แต่ข้อ 1 ของอนุสัญญาฯ บัญญัติว่า ของเสียอันตรายตามอนุสัญญาฯ นี้ ได้แก่ ของเสียประเภทต่างๆ รวม 45 ประเภทตามที่ระบุในภาคผนวก 1 (Annex I) เว้นแต่ที่ไม่มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวก 3 (Annex III) ทั้งนี้ภาคผนวก 3 ได้กำหนดลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นอันตรายไว้ 14 ประการ เช่น ระเบิดได้ ติดไฟได้ ออกซิไดซิงส์ เป็นสารพิษ สารติดเชื้อ และสารกัดกร่อน เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนาบัญชีรายชื่อของเสียอันตรายให้มีความชัดเจนมากขึ้นโดยกำหนดเป็นภาคผนวก 8 (Annex VIII) เรียกว่า List A ซึ่งจำแนกของเสียอันตรายออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ รวมทั้งสิ้น 59 ชนิดตัวอย่าง ได้แก่¹⁶

1) ของเสียประเภทโลหะ เช่น พลวง สารหนู เบริลเลียม แคดเมียม ตะกั่ว พรอททิลีนเนียม เทลลูเรียม และแทลเลียม กากตะกอนจากการชุบโลหะ ถ้าโลหะมีค่าจากการเผาแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ แบตเตอรี่ ฯลฯ ชิ้นส่วนหรือเศษชิ้นส่วนของอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีส่วนประกอบ เช่น ตัวเก็บประจุไฟฟ้าและแบตเตอรี่อื่นๆ ใน List A สวิตช์ที่มีปรอทเป็นองค์ประกอบ แก้วจากหลอด Cathode-ray และ Activated Glass อื่นๆ ตัวเก็บประจุไฟฟ้าที่มีสารฟอสฟอรัส หรือปนเปื้อนด้วยสารใน Annex I (แคดเมียม พรอททิลีนเนียม ตะกั่ว และพอลิคลอริเนเทตไบฟีนีล) ในระดับที่จะทำให้ของเสียนั้นมีคุณสมบัติใดๆ ตาม Annex III

2) ประเภทที่มีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งอาจมีโลหะและสารอินทรีย์ เช่น ของเสียที่เป็นแก้วจากหลอดแก้ว สารเร่งปฏิกิริยา แอสเบสตอส ฝุ่นและเส้นใย

3) ประเภทที่มีสารอินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งอาจมีโลหะและสารอินทรีย์ (เช่น ของเสียจากการผลิตและกระบวนการผลิต Petroleum Coke และ Bitumen ของเสียประเภทน้ำมันแร่ เศษหนัง หรือส่วนประกอบของหนัง กากน้ำมันดินที่เกิดจากโรงกลั่นน้ำมัน และกระบวนการกลั่น หรือการบำบัดอินทรีย์วัตถุด้วยวิธีไพโรไลติก ฯลฯ)

¹⁵“อนุสัญญาบาเซล,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553, จากฐานข้อมูล http://www.parliament.go.th/parcy/sapa_db/committee-upload/14-20090807162449_HZ.pdf

¹⁶สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยการจัดการของเสียอันตราย เสนอ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,” 2547, น. 3-4.

4) ประเภทที่มีองค์ประกอบอินทรีย์และอนินทรีย์ เช่น ของเสียจากการเตรียม การผลิต และการใช้ผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม ของเสียจากการรักษาพยาบาล ของเสียที่เกิดจากสารเคมีที่รักษา เนื้อไม้ ของเสียที่เกิดจากหมัก สีย้อม สี น้ำมันชักเงา ของเสียที่เกิดจากการผลิต การผสม และการใช้ Biocides และ Phytopharmaceuticals รวมทั้งของเสียประเภทสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและ สัตว์ และยาปราบวัชพืชซึ่งไม่ได้คุณภาพ หรือหมดอายุ สารละลายกรดหรือด่าง บรรจุภัณฑ์ที่มี สารตามที่กำหนดในภาคผนวก 1 ฯลฯ

ปัจจุบันหลังจากที่ได้มีการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13(3) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ขึ้นใช้บังคับ ได้มีการบัญญัติค่านิยามของคำว่า “สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” และคำว่า “ของเสียอันตราย” ไว้อย่างชัดเจนในข้อ 3 โดยบัญญัติไว้ดังนี้ “ในประกาศนี้

“สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน รวมถึงของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ และน้ำทิ้งที่มีองค์ประกอบหรือมีคุณลักษณะที่เป็นอันตราย¹⁷

“ของเสียอันตราย” หมายความว่า สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่มีองค์ประกอบ หรือปนเปื้อนสารอันตราย หรือมีคุณสมบัติที่เป็นอันตราย ตามที่กำหนดในภาคผนวกที่ 2 ท้ายประกาศนี้”¹⁸

จากการให้นิยามความหมายของคำว่าของเสียอันตรายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดมลพิษต่างๆ หลายแหล่งไม่ว่าจะเป็นโรงงาน อุตสาหกรรม การเกษตร การสาธารณสุข หรือกิจกรรมอื่นใด แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงเฉพาะการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น โดยไม่รวมถึงสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่ไม่เป็นของเสียอันตราย กากกัมมันตรังสี หรือมูลฝอยตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 ข้อ 5 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 รายละเอียดดังตารางที่ 1

¹⁷ข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ.2548

¹⁸ข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ.2548

ตารางที่ 1. ลักษณะและคุณสมบัติของของเสียอันตราย ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548¹⁹

ลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เป็นของเสียอันตราย ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2548	ประเภทของวัตถุอันตรายตามประกาศมติคณะกรรมการวัตถุอันตราย เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2545	สัญลักษณ์
ข้อ 1 สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วประเภทสารไวไฟ (Ignitable substances) ที่มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้ 1.1 เป็นของเหลวที่มีจุดวาบไฟ (Flash point) ต่ำกว่า 60 องศาเซลเซียส แต่ไม่รวมถึงสารละลายที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่น้อยกว่า 24 % โดยปริมาตร	วัตถุอันตรายประเภทที่ 3 (Flammable Liquids, Class 3) ของเหลวติดไฟที่มีคุณสมบัติเป็นของเหลว ของเหลวผสมหรือที่มีสารที่ปกติเป็นของแข็งละลายอยู่ หรือของเหลวที่มีสารแขวนลอยผสมอยู่ที่มีจุดวาบไฟที่อุณหภูมิต่ำกว่า 60.5°C โดยวิธีการทดสอบแบบ Closed-Cup หรือ ต่ำกว่า 65.6°C โดยวิธีการทดสอบแบบ Opened-Cup	 ของเหลวไวไฟ (Flammable Liquids)
1.2 เป็นสารที่ไม่ใช่ของเหลวแต่สามารถถูกเป็นไฟได้ เมื่อมีการเสียดสี หรือเมื่อมีการดูดความชื้น หรือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีขึ้นเองภายในสารนั้น และเมื่อเกิดถูกเป็นไฟจะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและอย่างต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงได้ ภายใต้อุณหภูมิและความดันมาตรฐาน (ความดัน 1 บรรยากาศ และอุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส)	ประเภทย่อยที่ 4.1 ของแข็งติดไฟ (Flammable Solid) หมายถึงสารดังต่อไปนี้ (1) ของแข็งไวไฟเป็นของแข็งพร้อมที่จะลุกไหม้ได้ง่าย หรือของแข็งนี้อาจลุกไหม้ได้เนื่องจากการเสียดสี หรือของแข็งพร้อมที่จะติดไฟได้ในอากาศภายในเวลา 45 วินาที (2) สารที่ทำปฏิกิริยาได้ด้วยตัวเองและสารข้างเคียง (3) สารระเบิดที่ถูกทำให้ไวไฟน้อยลง แต่สามารถระเบิดได้หากไม่อยู่ในสภาพเฉื่อย	 ของแข็งติดไฟ (Flammable Solid)

¹⁹ สำนักบริหารจัดการกากอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2552.

	ประเภทย่อยที่ 4.2 สารที่อาจลุกไหม้ได้เอง (Substances Liable to Spontaneous Combustion) เป็นสารผสมหรือสารละลายแม้มีปริมาณน้อยเมื่อสัมผัสกับอากาศก็สามารถติดไฟได้เองภายในเวลา 5 นาที หรือสารที่เกิดความร้อนได้เองเมื่อสัมผัสกับอากาศโดยไม่มีการใช้พลังงานจากภายนอก สารเหล่านี้ติดไฟได้เองเมื่ออยู่รวมกันเป็นปริมาณมาก	 สารที่อาจลุกไหม้ได้เอง (Substances Liable To Spontaneous Combustion)
1.3 เป็นก๊าซอัดที่จุดระเบิดได้ (Ignitable compressed gas) ซึ่งก๊าซอัดนี้ ให้นำมาถึงวัสดุหรือของผลใด ๆ ที่บรรจุอยู่ในถังบรรจุที่มีความดันสมบูรณ์ (Absolute pressure) มากกว่า 2.81 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ที่อุณหภูมิ 21 องศาเซลเซียส หรือมีความดันสมบูรณ์มากกว่า 7.31 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส	ประเภทย่อยที่ 2.1 ก๊าซติดไฟ (Flammable Gas) เป็นก๊าซที่อุณหภูมิ 20 °C ความดันปกติสามารถถูกติดไฟได้ที่ความเข้มข้น 13% หรือต่ำกว่าโดยปริมาตรเมื่อผสมกับอากาศหรือติดไฟได้เมื่อมีอยู่ในอากาศ 12%	 ก๊าซติดไฟ (Flammable Gas)
1.4 เป็นสารออกซิไดเซอร์ (Oxidizer) ซึ่งสามารถไปกระตุ้นให้เกิดการเผาไหม้ของสารอินทรีย์ขึ้น	ประเภทย่อยที่ 5.1 สารออกซิไดซ์ (Oxidizing Substances) เป็นของเหลวหรือของแข็งที่ตัวเองไม่เกิดการลุกไหม้ แต่สามารถปล่อยออกซิเจนออกมาแล้วทำให้สารอื่นลุกไหม้ได้	 สารออกซิไดซ์ (Oxidizing Substances)

	ประเภทย่อยที่ 5.2 สารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์ (Organic Peroxide) หมายถึงสารอินทรีย์ที่มีโครงสร้างออกซิเจนสองอะตอมดังนี้ $-O-O-$ ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นสารที่มีอนุพันธ์ของ Hydrogen Peroxide ซึ่ง Hydrogen อาจถูกแทนที่ด้วยสารอินทรีย์ 1 หรือ 2 ชนิดได้	 สารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์ (Organic Peroxide)
ข้อ 2 สิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วประเภทสารกัดกร่อน (Corrosive substances) ที่มีลักษณะและคุณสมบัติดังนี้		
2.1 เป็นสารละลาย (Aqueous solution) ที่มีค่าความเป็นกรดต่าง (pH) เท่ากับ 2 หรือต่ำกว่า และ ค่าความเป็น กรดต่าง (pH) เท่ากับ 12.5 หรือสูงกว่าวิธีทดสอบหรือวิธีวิเคราะห์ทำโดยการวัดด้วย pH-meter	วัตถุอันตรายประเภทที่ 8 สารกัดกร่อน (Corrosive Substances, Class 8) หมายถึง สารซึ่งโดยปฏิกิริยาทางเคมีก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงเมื่อสัมผัสกับเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตหรือในกรณีเกิดการรั่วไหลจะเกิดการเสียหายหรือทำลายสินค้าอื่นด้วย	 สารกัดกร่อน (Corrosive Substances, Class 8)
2.2 เป็นของเหลวที่กัดกร่อนเหล็กกล้าชั้น Sae 1020 ได้ในอัตราสูงกว่า 6.35 มิลลิเมตรต่อปีที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส	วัตถุอันตรายประเภทที่ 8 สารกัดกร่อน (Corrosive Substances, Class 8) หมายถึง สารซึ่งโดยปฏิกิริยาทางเคมีก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงเมื่อสัมผัสกับเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตหรือในกรณีเกิดการรั่วไหลจะเกิดการเสียหายหรือทำลายสินค้าอื่นด้วย	 สารกัดกร่อน (Corrosive Substances, Class 8)

ข้อ 3 สิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วประเภทสารที่เกิดปฏิกิริยาได้ง่าย (Reactive substances) ที่มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้		
3.1 เป็นสารที่มีสภาพไม่คงตัว สามารถทำปฏิกิริยาได้อย่างรวดเร็วและอย่างรุนแรงโดยไม่มีการระเบิดเกิดขึ้น 3.2 เป็นสารซึ่งทำปฏิกิริยาอย่างรุนแรงกับน้ำ 3.3 เป็นสารซึ่งเมื่อรวมกับน้ำจะได้ของผสมที่จะระเบิดได้	ประเภทย่อยที่ 4.3 สารให้ก๊าซไวไฟเมื่อสัมผัสกับน้ำ (Substances Which In Contact With Water, Emit Flammable Gases) ก๊าซไวไฟที่เกิดจะต้องมีอัตราสูงกว่า 1 ลิตร ต่อสาร 1 กิโลกรัม ในเวลา 1 ชั่วโมง ณ อุณหภูมิและความดันปกติ	 สารให้ก๊าซไวไฟเมื่อสัมผัสกับน้ำ (Substances Which In Contact With Water, Emit Flammable Gases)
3.4 เป็นสารซึ่งเมื่อผสมกับน้ำจะทำให้เกิดมีก๊าซพิษ ไอพิษ หรือควันพิษขึ้น ในปริมาณที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้	ประเภทย่อยที่ 2.3 ก๊าซพิษ (Toxic Gas) เป็นก๊าซที่มีคุณสมบัติเป็นพิษ หรือ กัดกร่อนและมีอันตรายต่อสุขภาพที่มีค่า $LC \leq 5,000$ ppm ก๊าซผสมที่มีอันตรายมากกว่าหนึ่งอย่างมีอันตรายดังนี้ ประเภทที่ 2.3 มีอันตรายมากกว่า 2.1 และ 2.2, ประเภทที่ 2.1 มีอันตรายมากกว่าประเภทที่ 2.2	 ก๊าซพิษ (Toxic Gas)

3.5 เป็นสารที่มีองค์ประกอบของไฮยาไนด์หรือซัลไฟด์ เมื่อต้องอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่มีค่าความเป็นกรด ด่าง (pH) ระหว่าง 2 ถึง 11.5 แล้วสามารถก่อให้เกิดก๊าซพิษ ไอพิษ หรือควันพิษขึ้นในปริมาณที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้	ประเภทย่อยที่ 2.3 ก๊าซพิษ (Toxic Gas) เป็นก๊าซที่มีคุณสมบัติเป็นพิษ หรือกัดกร่อนและมีอันตรายต่อสุขภาพที่มีค่า $LC \leq 5,000$ ppm ก๊าซผสมที่มีอันตรายมากกว่าหนึ่งอย่างมีอันตรายดังนี้ ประเภทที่ 2.3 มีอันตรายมากกว่า 2.1 และ 2.2, ประเภทที่ 2.1 มีอันตรายมากกว่าประเภทที่ 2.2	 ก๊าซพิษ (Toxic Gas)
3.6 เป็นสารซึ่งเมื่อถูกทำให้ร้อนในที่จำกัดจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาระเบิดรุนแรงได้	ประเภทย่อยที่ 1.5 สารที่ไม่มีความไวในการระเบิด แต่หากระเบิดจะเกิดความเสียหายแบบการเกิดระเบิดทั้งมวล	 วัตถุระเบิด (Explosives)
3.7 เป็นสารซึ่งสามารถระเบิดได้ทันที หรือเกิดปฏิกิริยาระเบิดได้ในสภาวะอุณหภูมิและความดันมาตรฐาน (ความดัน 1 บรรยากาศ และอุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส) จะมีปฏิกิริยารุนแรง	ประเภทย่อยที่ 1.1 เป็นสารหรือสิ่งของที่ทำให้เกิดการระเบิดทั้งมวล (Mass Explosive) [การระเบิดทั้งมวล หมายถึง “การระเบิดของสารหรือสิ่งของนั้นทั้งหมดอย่างทันทีทันใด”]	 วัตถุระเบิด (Explosives)

ข้อ 4 สิ่งปฏิภูลหรือวัตถุที่ไม่ใช่แล้วประเภทสารพิษ (Toxic substances) ที่มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้		
4.1 เป็นสารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม เพราะมีคุณสมบัติของความเป็นสารก่อมะเร็ง สารพิษแบบเฉียบพลัน สารพิษแบบเรื้อรัง สารที่มีคุณสมบัติสะสมในเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิต หรือตกค้างยาวนานในสิ่งแวดล้อม	ประเภทย่อยที่ 6.1 สารพิษ (Toxic Substances) หมายถึงสารพิษที่เป็นอันตรายถึงชีวิตหรือบาดเจ็บร้ายแรงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์ ซึ่งอาจเข้าสู่ร่างกายได้โดยการกลืนเข้าทางปาก การสูดดม หรือจากการสัมผัสทางผิวหนัง ประเภทย่อยที่ 6.2 สารติดเชื้อได้ (Infectious Substances) หมายถึงสารที่มีส่วนประกอบของเชื้อโรค หรือสิ่งทำให้เกิดโรค โดยสารที่รู้หรือคาดว่าจะมีตัวแพร่พยาธิสภาพ คือสิ่งมีชีวิตพวกจุลินทรีย์ [แบคทีเรีย, ไวรัส, Rickettsia, พยาธิ, เชื้อรา]	 สารพิษ (Toxic Substances)
4.2 เป็นสารที่มีค่าความเป็นพิษดังต่อไปนี้ เป็นสารที่มีค่า Acute oral LD₅₀ น้อยกว่า 2,500 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักตัวหนึ่งกิโลกรัม เมื่อใช้หนู (Rat) เป็นสัตว์ทดลอง หรือมีค่า Acute inhalation LC₅₀ น้อยกว่า 10,000 ส่วนในล้านส่วน ในสภาพของไอหรือก๊าซ หรือเมื่อใช้กระต่ายเป็นสัตว์ทดลองมีค่า acute dermal LD₅₀ น้อยกว่า 4,300 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักตัวหนึ่งกิโลกรัม	วัตถุอันตรายประเภทที่ 9 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9) หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ระหว่างการขนส่ง อันตรายที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดเข้าประเภทอื่นได้ ซึ่งสารจำพวกนี้ ได้แก่ การขนส่งสารเคมีที่มีอุณหภูมิสูง หรือสารที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9)

4.3 เป็นสารที่มีค่าAcute aquatic 96-hour LC_{50} น้อยกว่า 500 มิลลิกรัมต่อลิตร เมื่อวัดในน้ำอ่อน (ความกระด้างทั้งหมด เท่ากับ 40-48 มิลลิกรัมต่อลิตรในรูปแคลเซียมคาร์บอเนต) กับปลา fathead minnows (Pimephales promelas) ปลา rainbow trout (Salmo gairdneri) หรือปลา golden shiners (Notemigonus crysoleucas)	วัตถุอันตรายประเภทที่ 9 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles,Class 9) หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ระหว่างการขนส่ง อันตรายที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดเข้าประเภทอื่นได้ ซึ่งสารจำพวกนี้ได้แก่ การขนส่งสารเคมีที่มีอุณหภูมิสูง หรือสารที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9))
4.4 เป็นสารที่มีองค์ประกอบของสารที่ระเหยง่ายในปริมาณความเข้มข้นของสารใดสารหนึ่ง หรือปริมาณรวมของสารทั้งหมด มากกว่าหรือเท่ากับ 0.001% โดยน้ำหนัก	วัตถุอันตรายประเภทที่ 9 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles,Class 9) หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ระหว่างการขนส่ง อันตรายที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดเข้าประเภทอื่นได้ ซึ่งสารจำพวกนี้ได้แก่ การขนส่งสารเคมีที่มีอุณหภูมิสูง หรือสารที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9)
ข้อ 5 สิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วที่มีองค์ประกอบของสิ่งเจือปนที่กำหนดไว้ดังนี้ 5.1 เมื่อนำมาหาค่าความเข้มข้นทั้งหมดของสิ่งเจือปน พบว่ามีองค์ประกอบของสารอินทรีย์อันตราย และสารอินทรีย์อันตรายในหน่วยมิลลิกรัมของสารต่อหนึ่งกิโลกรัมของสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้ว (mg/kg; wet weight) เท่ากับหรือมากกว่าค่า Total Threshold Limit Concentration (TTLC) ที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้	วัตถุอันตรายประเภทที่ 9 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9) หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ระหว่างการขนส่ง อันตรายที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดเข้าประเภทอื่นได้ ซึ่งสารจำพวกนี้ได้แก่ การขนส่งสารเคมีที่มีอุณหภูมิสูง หรือสารที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Dangerous Substances And Articles, Class 9)

5.2 สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เมื่อนำมาสกัดด้วยวิธี Waste Extraction Test (WET) และวิธีวิเคราะห์น้ำสกัดแล้ว มีองค์ประกอบของสารอินทรีย์อันตรายและสารอินทรีย์อันตราย ในหน่วยมิลลิกรัมของสารต่อลิตรของน้ำสกัด (mg/L) เท่ากับหรือมากกว่าค่า Soluble Threshold Limit Concentration (STLC) ที่กำหนดไว้ 5.3 การทดสอบ สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว โดยนำมาสกัดด้วยวิธี Waste Extraction Test (WET) จะทำขึ้นก็ต่อเมื่อค่าความเข้มข้นทั้งหมด (Total Concentration) ของสารอันตรายใดๆ มีค่าไม่เกินค่า TTLC ในข้อ 5.1 แต่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่าค่า STLC ของสารนั้นที่กำหนดในข้อ 5.2 หรือเมื่อต้องการนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วนั้นไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบ		
---	--	--

นอกจากที่ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 จะได้ให้นิยามของคำว่า “ของเสียอันตราย” ไว้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังจะต้องพิจารณาความหมายของคำว่า “สารอันตราย” อีกด้วยว่านอกจากที่กำหนดในภาคผนวกที่ 2 ท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติถ้อยคำที่ใกล้เคียงไว้อีก กล่าวคือ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดการควบคุม นำเข้า ส่งออก ขนย้าย จัดเก็บ สารอันตรายต่างๆ ไป ซึ่งได้บัญญัติถึงคำว่า “วัตถุอันตราย” ไว้ในมาตรา 4 กล่าวคือ “วัตถุอันตราย หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้ (1) วัตถุระเบิดได้ (2) วัตถุไวไฟ (3) วัตถุออกซิไดส์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ (4) วัตถุมีพิษ (5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค (6) วัตถุแก๊มมันตรังสี (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม

(8) วัตถุคัดกร่อน (9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง (10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม”²⁰ โดยพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่มุ่งควบคุมวัตถุอันตรายในทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิต การนำเข้า การใช้ ตลอดจนการกำจัดวัตถุอันตรายที่ใช้แล้ว กล่าวคือ เป็นการควบคุมตลอดช่วงวงจรชีวิตของวัตถุอันตรายนั้น²¹

ต่อมาเมื่อมีการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2546²² ตามบัญชี ข. แนบท้าย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคสอง และมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ของเสียเคมีวัตถุ (Chemical Waste) เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 อยู่ในความควบคุมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากจะมุ่งศึกษาถึงของเสียอันตรายตามความหมายที่บัญญัติไว้ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13(3) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แล้ว ยังหมายความรวมถึงของเสียอันตรายประเภทของเสียเคมีวัตถุ ตามที่บัญญัติไว้ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ด้วย

นอกจากนี้ในส่วนของความหมายของคำว่า “โรงงานอุตสาหกรรม” นั้นมีกฎหมายที่กล่าวถึงความหมายไว้ดังนี้ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “โรงงานอุตสาหกรรม” หมายความว่า โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ส่วนพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 5 ได้ให้นิยามคำว่า “โรงงาน” หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตามสำหรับทำ ผลิต บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆ ทั้งนี้ ตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นการประกอบกิจการที่จัดว่าเป็น “โรงงาน” ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานดังกล่าว จึงจะต้องมีลักษณะที่ครบองค์ประกอบ คือ ต้องเป็นอาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะ โดยต้องมีการใช้

²⁰ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

²¹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), น. 433.

²² ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนพิเศษ 113 ง วันที่ 30 กันยายน 2546, น. 39.

เครื่องจักรที่มีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงาน ตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม และต้องมีการทำ ผลิต บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆ และต้องเป็นประเภทหรือชนิด ของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง²³ กล่าวคือ เป็นประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดใน กฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2535)²⁴ กฎกระทรวงฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2544)²⁵ และกฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2545)²⁶ ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

2.2 สภาพปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม

จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษ พบว่ามีปริมาณของเสียอันตรายเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2547 มีของเสียอันตรายในปริมาณสูงถึง 1.41 ล้านตัน/ปี²⁷ ซึ่งประเภทของ ของเสียอันตรายดังกล่าว ได้แก่ กรด/ด่าง ของเสียที่มีโลหะหนักเจือปน กากน้ำมัน สารเคมี สารพิษ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีรายงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่ามีการขออนุญาตนำของเสีย อันตรายออกนอกโรงงานอย่างถูกต้อง คิดเป็น 0.7 ล้านตันต่อปี²⁸ เท่านั้น โดยส่วนที่เหลือมีการ นำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง

สถานการณ์การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านมา พบว่ามีการ ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่เป็นของเหลวจำพวกกรดเสื่อมสภาพ และสารเคมีที่มีลักษณะคล้าย น้ำมันกรด ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในพื้นที่ปริมณฑลและจังหวัดใกล้เคียง ในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง สมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา นครปฐม ฉะเชิงเทรา และสระบุรี โดยที่ผ่านมายังไม่สามารถหาตัว ผู้กระทำความผิดได้ ยกเว้นกรณีการลักลอบทิ้งของเหลวสีดำที่ชลบุรี ที่สามารถจับกุมดำเนินคดีผู้ ขนส่งและเจ้าของพื้นที่ที่มีการลักลอบทิ้ง และกรณีการลักลอบทิ้งสารเคมีและกรดเสื่อมสภาพที่

²³วิฑูรย์ สิมะโชติ, กฎหมายอุตสาหกรรมและกฎหมายโรงงานว่าด้วยพระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), น. 65.

²⁴ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 108 วันที่ 16 ตุลาคม 2535, น. 1.

²⁵ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 116 ก วันที่ 19 ธันวาคม 2544, น. 1.

²⁶ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 80 ก วันที่ 20 สิงหาคม 2545, น. 1.

²⁷“ของเสียอันตราย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2552, จากฐานข้อมูลกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม <http://www.pcd.go.th>

²⁸สำนักบริหารจัดการกากอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2552.

จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสามารถจับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ แต่ไม่สามารถหาแหล่งที่มาของกากอุตสาหกรรมที่ลักลอบทิ้งได้ จากรายงานสรุปสถานการณ์การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายของกรมโรงงานอุตสาหกรรมในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2552 พบว่ามีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายมากถึง 16 ครั้ง ซึ่งมีทั้งกรณีที่สามารถสืบหาตัวผู้กระทำความผิดได้ และมีการส่งฟ้องดำเนินคดี และกรณีที่ไม่สามารถสืบหาตัวผู้กระทำความผิดได้ซึ่งคดียังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ ซึ่งสามารถยกตัวอย่างพอสังเขปได้ดังนี้²⁹

2.2.1 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่สามารถสืบหาตัวผู้กระทำความผิดได้

การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่สามารถสืบหาตัวผู้กระทำความผิดได้ ยังแบ่งออกเป็น การลักลอบทิ้งโดยผู้ก่อกำเนิด ผู้รวบรวมและขนส่ง ผู้บำบัดและกำจัด และเจ้าของที่ดิน ผู้ครอบครองของเสียอันตราย อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1.1 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายโดยผู้ก่อกำเนิด

จากรายงานของหนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2550 พบอุบัติการณ์การลักลอบทิ้งสารเคมีหัวเชื้อกลิ่นผสมอาหารที่หมดอายุแล้วในซอยลาดพร้าว 101 เขตบึงกุ่ม จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าสารเคมีดังกล่าวบรรจุในถัง 200 ลิตร มีจำนวนทั้งสิ้น 10 ถัง เป็นของโรงงาน บริษัท อาร์ แอนด์ บี ซัพพลาย ประกอบกิจการทำขนมปัง ทะเบียนโรงงาน เลขที่ ศ2-10(1)-2/35 ซึ่งได้มีการดำเนินคดีกับโรงงานดังกล่าวฐานนำสิ่งปฏิกูลออกนอกโรงงาน โดยไม่ได้รับอนุญาต และให้รับผิดชอบจัดเก็บสารเคมีไปทำลายด้วย มีการดำเนินคดีและคดีสิ้นสุดแล้ว

หลังจากนั้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2550 พบอุบัติการณ์การลักลอบทิ้งของเสียอันตราย และฝังกลบกากอุตสาหกรรมบริเวณชุมชนมาบข่า อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง โดยราษฎรในชุมชนมาบข่าได้มีการร้องเรียนว่า มีผู้นำขยะอุตสาหกรรมมาฝังกลบบริเวณที่ดินริมถนนสาย พัทธยา-ระยอง จากการตรวจสอบพบว่าเป็นขยะอุตสาหกรรมจากโรงงาน บริษัท สยามยามาโมโตะ จำกัด ซึ่งประกอบกิจการผลิตเหล็กโครงสร้าง ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมาเตรียมการฝังกลบในบริเวณดังกล่าว ซึ่งกรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานใน

²⁹ เฟิงอ้าง.

พื้นที่รับผิดชอบ ดำเนินการตรวจสอบให้คำแนะนำในการเคลื่อนย้ายและกำจัดกากของเสียที่ลักลอบทิ้งและให้ความร่วมมือด้านวิชาการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้ลักลอบทิ้งกากของเสีย กรณีนี้ได้มีการดำเนินคดีกับบริษัท สยามยามาโตะ จำกัด และผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้นำของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว ไปทำการบำบัดกำจัดอย่างถูกต้องและฟื้นฟูสภาพบริเวณดังกล่าว มีการดำเนินคดีและคดีสิ้นสุดแล้ว

กรณีต่อมาในวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2550 มีการร้องเรียนว่ามีการลักลอบทิ้งของเหลวสีดำในบริเวณพื้นที่หมู่ 8 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าบริเวณสวนมะพร้าวของพื้นที่ดังกล่าวมีการนำถังพลาสติกสีฟ้า ขนาด 200 ลิตร บรรจุของเหลวสีดำขึ้น มีกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรง เกิดอยู่ประมาณ 56 ถัง และรถบรรทุกของเหลวคล้ายรถสูบล้มแบบ 6 ล้อ 1 คัน บรรจุของเหลวดังกล่าวอยู่ภายในรถเพื่อเตรียมนำไปทิ้งที่อื่น ต่อมาสืบทราบว่าเป็นของบริษัท นครชล รีเทคท์ จำกัด ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 336 หมู่ 8 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีนายศักดิ์ชาย พรายงาม เป็นผู้จัดการ ซึ่งถูกควบคุมตัวไว้ที่ สถานีตำรวจภูธรศรีราชา โดยนายศักดิ์ชาย พรายงาม กับพวกอีก 2 คน ถูกดำเนินคดีในข้อหาร่วมกันครอบครองและขนถ่ายของเหลวสีดำขึ้นจากถังพลาสติกขนาด 200 ลิตร เพื่อใส่รถสูบล้มแบบ 6 ล้อ ในคืนวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2550 เป็นเหตุให้เกิดกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรงเป็นบริเวณกว้าง สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการเก็บตัวอย่างของเสียดังกล่าวมาตรวจวิเคราะห์แล้ว พบว่าเป็นของเสียผสมระหว่างน้ำมันกับน้ำ หรือไฮโดรคาร์บอนกับน้ำ หรืออยู่ในรูปอิมัลชันซึ่งมีค่าไฮโดรคาร์บอน/น้ำ 464 mg/l มีค่า sulfur 179,000 mg/kg เข้าข่ายเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ลำดับที่ 50 ตามบัญชี ข. แนบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ได้มีการแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีไว้ที่ สถานีตำรวจภูธรศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการดำเนินคดีและคดีสิ้นสุดแล้ว

2.2.1.2 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายโดยผู้รวบรวมและขนส่ง

ในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2550 มีรายงานการลักลอบทิ้งของเหลวสีดำ ลักษณะเป็นของเหลวสีดำข้น มีกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรง ณ บริเวณริมถนนคู่ขนานมอเตอร์เวย์ ช่วงใกล้นิคมอมตะนคร ตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 11 จุด ทำให้พนักงานบริษัทสยามคิปปเปอร์ จำกัด และบริษัท ไทยยูนิคัลอน จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ภายในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จำนวนประมาณ 30 คน มีอาการอาเจียน ต้องนำส่งโรงพยาบาลพานทอง โดยในช่วงบ่ายของวันที่ 4

ธันวาคม พ.ศ.2550 ได้มีการจับกุมผู้ขับรถสูญร่วม 4 ล้อ สีฟ้า เลขทะเบียน 70-0746 ชัยภูมิ ได้ตรวจสอบภายในรถพบเอกสารการขังน้ำหนักของบริษัท โกลเด้นบอร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด เลขที่ 001096 ระบุสินค้า Oil Coolant น้ำหนักสุทธิ 1,000 กิโลกรัม จากการสอบสวน พบว่า บริษัท โกลเด้นบอร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งประกอบกิจการนำตัวทำละลาย น้ำมันและเคมีภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาผ่านกรรมวิธีทางอุตสาหกรรมเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ได้รับซื้อน้ำมันเครื่องที่อำเภอบางปะกงและเป็นผู้ว่าจ้างให้สูบน้ำมันเครื่องดังกล่าวใส่รถแล้วนำไปทิ้ง ดังนั้นจึงได้มีการแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าของรถและผู้จ้างวาน คดีสิ้นสุดแล้ว

เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2551 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการได้ร่วมกับฝ่ายปกครองของจังหวัดทำการตรวจจับรถบรรทุกของเสีย เนื่องจากได้รับการร้องเรียนว่ารถดังกล่าวได้นำของเสียมาทิ้งไว้ในท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ แต่ขณะตรวจจับยังไม่มีรถนำของเสียลงจากรถแต่อย่างใด โดยคนขับรถได้นำรถบรรทุกน้ำเสียจากการชุบโลหะจากโรงงานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปจอดไว้ในบริเวณสำนักงานของ บริษัท เอเซีย รีไซเคิล จำกัด จังหวัดชลบุรี ซึ่งต้องนำส่งต่อไปยังโรงงานรับกำจัดบำบัดในจังหวัดชลบุรีเช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดได้ตรวจสอบหลักฐานการเคลื่อนย้ายของเสีย แต่ทั้งนี้พนักงานขับรถไม่สามารถนำมาแสดงได้ ดังนั้นจึงได้มีการแจ้งความร้องทุกข์และอายัดรถไว้ตรวจสอบ หลังจากนั้นได้ทำการเก็บตัวอย่างมาตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ เพื่อประกอบการพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งผลการตรวจวิเคราะห์พบว่าของเสียดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายจำพวกกรดเสื่อมสภาพ

2.2.1.3 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายโดยผู้บำบัดและกำจัด

อุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นพบว่า มีการนำขยะอุตสาหกรรมมาฝังกลบในบริเวณที่ดินของเอกชนที่อยู่ห่างจากกรณีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายของบริษัท สยามยามาโตะ จำกัด ประมาณ 500 เมตร ในบริเวณชุมชนมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยที่ดินดังกล่าวได้มีการปลูกสับปะรดคลุมทับ จากการตรวจสอบโดยชุดตรวจสอบการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่จัดตั้งโดยคณะทำงานเพื่อร่วมมือด้านกากอุตสาหกรรม ซึ่งมีกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมควบคุมมลพิษเป็นประธานร่วมฯ ได้เข้าทำการตรวจสอบในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับการร้องเรียน พบว่ามีการนำขยะอุตสาหกรรมจำนวนมากมาฝังกลบในบริเวณดังกล่าว ซึ่งได้มีการแจ้งความดำเนินคดีเพื่อหาผู้กระทำความผิดต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) เป็นเจ้าของคดี ปัจจุบันได้มีการ

ดำเนินคดีและเรียกค่าเสียหายกับผู้กระทำความผิดแล้ว แต่ผลคดียังไม่สิ้นสุดโดยอยู่ระหว่างการส่งฟ้องผู้ที่เกี่ยวข้อง และนอกจากนั้นกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มีการเพิกถอนใบอนุญาต บริษัท แกรนด์ ยูนิตี้ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้ประกอบกิจการรับกำจัดบำบัด ซึ่งพบว่ามีส่วนในการกระทำความผิดในคดีดังกล่าว ในส่วนของของเสียที่นำไปลักลอบทิ้ง ได้ขุดย้ายนำไปกำจัด ณ บริษัท เบตเตอร์ เวิลด์ กรีน จำกัด (มหาชน) เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ใช้งบประมาณในการกำจัดประมาณ 7 ล้านบาท

ในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2550 มีรายงานการลักลอบทิ้งของเหลวสีดำ ลักษณะเป็นของเหลวสีดำข้น มีกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรง ณ บริเวณริมถนนคู่ขนานมอเตอร์เวย์ ช่วงใกล้นิคมอมตะนคร ตำบลบ้านเก่า อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 11 จุด ทำให้พนักงานบริษัทสยามคิปปเปอร์ จำกัด และบริษัท ไทยยูนิคัลอน จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ภายในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จำนวนประมาณ 30 คน มีอาการอาเจียน ต้องนำส่งโรงพยาบาลพานทอง โดยในช่วงบ่ายของวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2550 ได้มีการจับกุมผู้ขับรถบรรทุก 4 ล้อ สีฟ้า เลขทะเบียน 70-0746 ชัยภูมิ ได้ตรวจสอบภายในรถพบเอกสารการขนถ่ายของของบริษัท โกลเด้นบอร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด เลขที่ 001096 ระบุสินค้า Oil Coolant น้ำหนักสุทธิ 1,000 กิโลกรัม จากการสอบสวน พบว่า บริษัท โกลเด้นบอร์น คอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งประกอบกิจการนำตัวทำละลาย น้ำมันและเคมีภัณฑ์ที่ใช้แล้วมาผ่านกรรมวิธีทางอุตสาหกรรมเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ได้รับซื้อน้ำมันเครื่องที่อำเภอ บางปะกงและเป็นผู้ว่าจ้างให้สูบน้ำมันเครื่องดังกล่าวใส่รถแล้วนำไปทิ้ง ดังนั้นจึงได้มีการแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าของรถและผู้จ้างวาน คดีสิ้นสุดแล้ว

2.2.1.4 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายและดำเนินคดีกับเจ้าของที่ดินผู้ครอบครองของเสียอันตราย

เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2550 มีรายงานการลักลอบทิ้งของเหลวสีดำ บริเวณที่ดินริมทางรถไฟล้อมรั้วสังกะสี ซึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่ฝังกลบของเสียอันตรายขนาดเนื้อที่ประมาณ 10*10 เมตร ตั้งอยู่ในตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าการฝังกลบของเหลวสีดำข้นมีกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเจ้าของที่ดินประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าและรับซื้อของเหลวสีดำข้นดังกล่าวมาจากผู้ขนส่ง โดยแสดงเอกสารหนังสือสัญญาจ้างการขนส่งสิ่งปฏิกูลฯ ซึ่งทำขึ้นกับบริษัท แชนด์ ไรไซเคิล ดีเวลลอปเม้นท์ (ไทยแลนด์) จำกัด ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 39 หมู่ 5 ถนนบางนาตราด ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ว่าจ้าง จากการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการพบว่า ของเสียที่ฝังกลบในบริเวณดังกล่าวเป็นของเสียผสม

ระหว่างน้ำมันกับน้ำหรือไฮโดรคาร์บอน เข้าข่ายเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรุนแรงสร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎรที่อาศัยในบริเวณข้างเคียงเป็นอย่างมาก ซึ่งได้มีการแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีกับเจ้าของที่ดินในข้อหาครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต ผลการดำเนินคดีสิ้นสุดแล้ว

2.2.2 การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้

กรมควบคุมมลพิษ มีหนังสือถึงกรมโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 แจ้งว่ามีการลักลอบทิ้งและเผากากของเสียในพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ บริเวณหมู่ 3 ตำบลบ้านคลองสวน อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ไม่ทราบชื่อเจ้าของที่ดิน กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มีหนังสือขอความร่วมมือไปยังจังหวัดสมุทรปราการเพื่อพิจารณาดำเนินการ ส่วนกรมควบคุมมลพิษ ได้แจ้งให้กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) ดำเนินคดีหาตัวผู้กระทำความผิด แต่ปัจจุบันยังไม่ทราบความคืบหน้าของผลคดีและการดำเนินการของจังหวัดสมุทรปราการ

ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 มีรายงานการลักลอบทิ้งกรดเกลือเสื่อมสภาพ บริเวณคลองตากวน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ซึ่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ส่งเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับโลหะ ที่มีการใช้กรดเกลือในการกัดสนิมเหล็กในจังหวัดระยอง จำนวน 9 ราย แต่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2551 มีรายงานการลักลอบทิ้งสารเคมีบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลท่ามะปราง และหมู่ที่ 1 ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งกรมควบคุมมลพิษร่วมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้เข้าทำการตรวจสอบร่วมกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลชะอม และองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะปราง พบว่าสารเคมีที่นำมาทิ้งเป็นวัตถุอันตรายจำพวกของเสียเคมีวัตถุ ซึ่งมีการแจ้งเรื่องให้จังหวัดสระบุรีดำเนินการเพื่อแจ้งความดำเนินคดีและสืบหาตัวผู้กระทำความผิด แต่ปัจจุบันยังไม่มีรายงานความคืบหน้าของคดี

2.3 ประเภทของผู้กระทำความผิด

จากสภาพปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย ตั้งแต่การก่อกำเนิด การเก็บรวบรวม การขนส่ง ตลอดจนการบำบัดและกำจัด ล้วนมีโอกาสที่จะถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ โดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548³⁰ อาศัยอำนาจตามความในข้อ 13(3) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติถึง “ผู้ก่อกำเนิดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” “ผู้รวบรวมและขนส่ง” และ “ผู้บำบัดและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” ไว้ดังนี้

2.3.1 ผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตราย

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ.2548 ถือเป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงการควบคุมของเสียอันตรายด้วย โดยมีการให้นิยามคำว่า “ของเสียอันตราย” ไว้อย่างชัดเจนว่าหมายถึง สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนสารอันตรายหรือมีคุณสมบัติที่เป็นอันตราย ตามที่กำหนดในภาคผนวกที่ 2 ท้ายประกาศนี้³¹ ดังนั้น ในบทมาตรานี้ตามที่บัญญัติไว้ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ.2548 จึงได้ระบุถึงเฉพาะคำว่าสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว โดยมุ่งให้หมายความรวมถึงของเสียอันตรายด้วย และแม้ว่าประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ดังกล่าวจะได้บัญญัติถึงบทนิยามของคำว่า “ผู้ก่อกำเนิดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว”ไว้ โดยมีได้กล่าวถึงบทนิยามของคำว่า “ผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตราย” แต่ก็มุ่งให้หมายความถึงผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตรายโดยให้มีความรับผิดชอบตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับดังกล่าวด้วย ซึ่งกรณีหากบทบัญญัติต่างๆ ได้บัญญัติถึงคำว่า “สิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็จะขอทับศัพท์โดยใช้คำว่า “ของเสียอันตราย” แทน

³⁰ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนพิเศษ 11 ง วันที่ 25 มกราคม 2549, น. 18.

³¹ข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ.2548

นอกจากนี้ยังมีการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547³² อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20(1) และมาตรา 44(1) แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งได้บัญญัติถึงผู้ก่อกำเริบของเสียอันตรายไว้ โดยเฉพาะว่า “ผู้ก่อกำเริบของเสียอันตราย” หมายความว่า ผู้มีไว้ในครอบครองของเสียอันตราย ตั้งแต่ 100 กิโลกรัมต่อเดือนขึ้นไป แบ่งออกเป็นสองขนาดดังนี้ 1) ขนาดใหญ่ ได้แก่ ผู้ก่อกำเริบของเสียอันตรายตั้งแต่ 1,000 กิโลกรัมต่อเดือนขึ้นไป 2) ขนาดกลาง ได้แก่ ผู้ก่อกำเริบของเสียอันตรายตั้งแต่ 100 กิโลกรัมต่อเดือนขึ้นไปแต่ไม่ถึง 1,000 กิโลกรัมต่อเดือน ผู้มีไว้ในครอบครองของเสียอันตรายไม่เกิน 100 กิโลกรัมต่อเดือน ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฉบับนี้”³³

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับดังกล่าว มีการตราขึ้นเพื่อเป็นการกำกับดูแล การขนส่งของเสียอันตรายให้ได้ตามมาตรฐาน มีความปลอดภัยและสามารถตรวจติดตามได้ด้วย การใช้เอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตรายซึ่งเป็นเอกสารที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมออกให้แก่ผู้ก่อกำเริบของเสียอันตราย ผู้ขนส่งของเสียอันตรายและผู้เก็บรวบรวมบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานแสดงการมอบหมายให้ขนส่งของเสียอันตรายที่อยู่ในความ ครอบครองของตนจากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง โดยในกรณีที่ผู้ขนส่งของเสียอันตรายนั้น จะใช้เฉพาะกรณีที่ผู้ก่อกำเริบของเสียอันตรายมีไว้ในครอบครองซึ่งของเสียอันตราย ตั้งแต่ 100 กิโลกรัมต่อเดือนขึ้นไปเท่านั้น สำหรับผู้มีไว้ในครอบครองของเสียอันตรายไม่เกิน 100 กิโลกรัมต่อเดือน ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฉบับนี้ในเรื่องระบบ เอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย

2.3.2 ผู้รวบรวมและขนส่งของเสียอันตราย

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำกัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ได้บัญญัติถึงผู้รวบรวมและขนส่งไว้ว่า “ผู้รวบรวมและขนส่ง” หมายความว่า ผู้มีสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วไว้ในครอบครองเพื่อการขนส่ง และผู้มีไว้ในครอบครองสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่

³²ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนพิเศษ 9 ง วันที่ 31 มกราคม 2548, น. 13.

³³ข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547

ใช้แล้วในสถานที่เก็บรวบรวม หรือขนถ่ายสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547”³⁴

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่าผู้ขนส่งของเสียอันตราย ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547³⁵ ซึ่งได้บัญญัติถึง “ผู้ขนส่งของเสียอันตราย หมายความว่า ผู้ขนส่งตามประกาศมติคณะกรรมการวัตถุอันตราย เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2545”³⁶

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความหมายตามประกาศมติคณะกรรมการวัตถุอันตราย เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2545 ซึ่งได้ให้ความหมายของผู้ขนส่งไว้ว่า “ผู้ขนส่ง” หมายความว่า บุคคลที่ประกอบการขนส่ง และให้หมายความรวมถึงบุคคลอื่นใดซึ่งผู้ขนส่งได้มอบหมายช่วงต่อไปให้ทำการขนส่งด้วย ไม่ว่าจะมีการมอบหมายช่วงกันไปที่ทอดก็ตาม”³⁷

ดังนั้น ผู้รวบรวมและขนส่งของเสียอันตรายที่จะมีความผิดตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ฉบับดังกล่าว จึงหมายความว่า ผู้มีของเสียอันตรายไว้ในครอบครองเพื่อการขนส่ง บุคคลที่ประกอบการขนส่ง และให้หมายความรวมถึงบุคคลอื่นใดซึ่งผู้ขนส่งได้มอบหมายช่วงต่อไปให้ทำการขนส่งด้วย ไม่ว่าจะมีการมอบหมายช่วงกันไปที่ทอดก็ตาม โดยให้มีความรับผิดชอบตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 นั้นด้วย

2.3.3 ผู้บำบัดและกำจัดของเสียอันตราย

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ได้บัญญัติถึงผู้บำบัดและกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วไว้ว่า “ผู้บำบัดและกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว” หมายความว่า ผู้ประกอบกิจการโรงงานที่มีสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้

³⁴ ข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548

³⁵ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนพิเศษ 9 ง วันที่ 31 มกราคม 2548, น. 13.

³⁶ ข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับ การขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547

³⁷ ข้อ 1 แห่งประกาศมติคณะกรรมการวัตถุอันตราย เรื่อง การขนส่งวัตถุอันตรายทางบก พ.ศ. 2545

แล้วไว้ในครอบครอง ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547 และโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝังกลบสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ตามประเภทและชนิดของโรงงานลำดับที่ 105”³⁸

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่าผู้เก็บรวบรวมบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547³⁹ ซึ่งได้บัญญัติถึง “ผู้เก็บรวบรวมบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย หมายความว่า ผู้มีไว้ในครอบครองของเสียอันตรายดังต่อไปนี้ (1) โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียอันตรายรวม (2) โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการนำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจากโรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม (3) โรงงานเผาของเสียอันตราย (4) โรงงานกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ (5) โรงงานเก็บรวบรวมและกำจัดกากกัมมันตรังสี (6) สถานีขนถ่ายของเสียอันตราย (7) สถานที่เก็บรวบรวมของเสียอันตราย”⁴⁰

ดังนั้น ผู้เก็บรวบรวมบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายที่จะมีความผิดตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 ฉบับดังกล่าว จึงหมายความว่าผู้ประกอบกิจการโรงงานที่มีของเสียอันตรายไว้ในครอบครองเพื่อบำบัดและกำจัดตามที่บัญญัติไว้ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547 โดยให้ความรับผิดชอบตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548 นั้นด้วย

2.3.4 ผู้มีไว้ในครอบครองของเสียอันตราย

ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้มีไว้ในครอบครอง หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใดและรวมถึงการ

³⁸ข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว พ.ศ. 2548

³⁹ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนพิเศษ 9 ง วันที่ 31 มกราคม 2548, น. 13.

⁴⁰ข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย พ.ศ. 2547

ทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย”⁴¹ ดังนั้น ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งของเสียอันตราย ไม่ว่าจะเพื่อการใดๆ ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 นั้นด้วย

2.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นและความเสี่ยงต่ออันตรายร้ายแรง

ของเสียอันตรายเกิดขึ้นได้จากกระบวนการผลิตที่ใช้สารเคมีที่มีค่าความเป็นพิษสูงเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต ทำให้เกิดเป็นของเสียที่มีสารพิษเป็นองค์ประกอบ โดยถูกปล่อยออกมาในรูปของกากตะกอนของแข็งที่เป็นโลหะหนัก (Heavy Metal Sludges and Solids) เช่น ตะกั่ว โครเมียม แคดเมียม ทองแดง ปรอท ฟลูออไรด์ ของเสียที่มีฤทธิ์เป็นกรด (Acid Wastes) ของเสียที่มีฤทธิ์เป็นด่าง (Alkaline Wastes)⁴² รวมทั้งสารเคมีอื่นที่ใช้ในโรงงานเครื่องประดับ โรงงานประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ โรงงานชุบโลหะ โรงงานฟอกหนัง โรงงานฟอกย้อม โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานพลาสติกและอุตสาหกรรมเคมี เป็นต้น⁴³ ซึ่งการกำจัดของเสียอันตรายที่เกิดขึ้น จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ผลลัพธ์ที่ต้องการดังกล่าวมักมีความสัมพันธ์กับต้นทุนในการผลิต ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตรายหลีกเลี่ยงการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นด้วยการลักลอบนำของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นไปทิ้งโดยไม่เข้าสู่ระบบของการกำจัดหรือนำบำบัดอย่างถูกต้อง เมื่อของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอันนำไปสู่การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงสู่สิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ชุมชน พืช สัตว์และสิ่งแวดล้อมในบริเวณใกล้เคียง อาทิ ทรัพยากรดิน น้ำในแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม ระบบนิเวศถูกทำลาย ตลอดจนคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและสังคมในวงกว้าง ซึ่งในบางกรณีอาจร้ายแรงถึงขั้นที่ถือได้ว่าเป็นภัยพิบัติภัยที่คุกคามต่อประโยชน์สาธารณะโดยอาจส่งผลกระทบได้ ดังต่อไปนี้

⁴¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

⁴² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, คู่มือการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เล่ม 9 การจัดการของเสียอันตราย, 2539, น. 3.

⁴³ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม, (ศูนย์กฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), น. 116.

2.4.1 ผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัยแบบเฉียบพลัน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการได้รับสัมผัสของเสียอันตราย ทำให้เกิดอุบัติเหตุที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อชีวิต ตลอดจนสุขภาพอนามัยและความเจ็บป่วยทั้งจากการสัมผัสโดยตรง หรือการเข้าสู่ร่างกายโดยทางอ้อม เช่น ผ่านห่วงโซ่อาหาร หรือโดยการหายใจ หรือการดูดซึมทางผิวหนัง เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วจะเกิดอาการแพ้พิษต่างๆ ขึ้น แล้วแต่ชนิดและปริมาณของสารพิษและระบบต่างๆ ของร่างกายของผู้ได้รับสารพิษนั้น⁴⁴ ของเสียอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยอย่างเฉียบพลัน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์อย่างร้ายแรง (Serious Health Hazards)⁴⁵ และอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้⁴⁶ โดยได้รับสารพิษดังกล่าวผ่านทาง การสัมผัส การหายใจ และการถ่ายทอดผ่านห่วงโซ่อาหารโดยการกินต่อกันเป็นทอดๆ ทั้งนี้จากการศึกษาทางด้านพิษวิทยาของสารประกอบอินทรีย์ (Organic Compounds) ซึ่งแสดงผลที่อาจเกิดขึ้นต่อมนุษย์เมื่อได้รับสารที่เป็นองค์ประกอบของของเสียอันตรายในปริมาณมากอย่างเฉียบพลัน (Acute Exposure to High Concentration) กล่าวคือ มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนศีรษะ ตาพร่า แสบตา เกิดผื่นคันตามร่างกาย เกิดการระคายเคืองของระบบทางเดินหายใจ⁴⁷ เกิดโรคภูมิแพ้ โรคปอด โดยเฉพาะกับทารกแรกเกิดซึ่งพบว่าป่วยด้วยโรคปอดตั้งแต่มีอายุได้ 3 เดือน ทั้งนี้เนื่องจากได้รับสารอินทรีย์ระเหยเป็นระยะเวลานาน เป็นต้น ส่วนอาการที่อาจเกิดขึ้นเมื่อได้รับสารเหล่านี้ในปริมาณต่ำ คือ การทำงานของระบบประสาทผิดปกติ และผิวหนังเป็นแผลง่าย รวมทั้งอาจเกิดโรคมะเร็ง⁴⁸ เช่น มะเร็งเต้านม และสมองพิการ⁴⁹ หรือหากได้รับสารเคมีที่เป็น

⁴⁴“บทที่ 3 สารอันตรายและของเสียอันตราย รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2548,” สืบค้นเมื่อ วันที่ 5 เมษายน 2553, จากฐานข้อมูล <http://www.onep.go.th/download/soe48/doc/chapter3.pdf>

⁴⁵Rakesh Dutt, “Ill Effect Of Illegal Dumping Of Hazardous Waste”, Retrieved April 4, 2010, from http://www.selfgrowth.com/articles/ Ill_Effects_Of_Illegal_Dumping_Of_Hazardous_Waste.html

⁴⁶สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 42, น. 8.

⁴⁷กรมควบคุมมลพิษ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5, น.13.

⁴⁸สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 16, น. 36.

⁴⁹Rakesh Dutt, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 45.

วัตถุพิษในการผลิตพลาสติกก็จะเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งตับ กระดูกเสื่อมและปอดอักเสบ⁵⁰ เมื่อสัมผัสหรือเกี่ยวข้องกับของเสียอันตรายที่มีองค์ประกอบของสารก่อมะเร็งติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ๆ เช่น การหายใจเอาอากาศที่มีสารพวกไดออกซินหรือสารเบนซินเข้าไป อาจก่อให้เกิดการระคายเคืองผิวหนังและอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย⁵¹ และเสี่ยงต่อการเกิดโรคอื่น เมื่อได้รับสารเคมีหรือสารโลหะหนักบางชนิดเข้าไปในร่างกาย อาจทำให้เจ็บป่วยเป็นโรคต่างๆ และอาจถึงแก่ชีวิตได้ เช่น เกิดโรคมิเนามาตะจากสารปรอท เกิดโรคอิไตอิไตจากสารแคดเมียม หรือ โรคแพ้พิษจากสารตะกั่ว เป็นต้น โดยสารบางชนิดอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม⁵² ทำให้พืชและสัตว์ที่มีการสะสมของสารพิษนั้นมีการถ่ายทอดและส่งผ่านสารอาหารไปตามห่วงโซ่อาหาร ในที่สุดอาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์ได้ หรือกรณีของการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณหมู่บ้านบุเลย จังหวัดลำพูน ทำให้ชาวบ้านมีอาการปวดศีรษะ แน่นหน้าอก หายใจไม่ออกและบางคนมีอาการรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต⁵³

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้รายงานผลการติดตามผลกระทบจากการลักลอบนำกากสารเคมีอันตรายมาทิ้งในเมือง Abidjan ประเทศ Ivory Coast ตามจุดต่าง ๆ จำนวน 15 แห่ง มีผลทำให้ประชาชนที่อาศัยในบริเวณที่มีการนำกากสารเคมีมาทิ้งมากกว่า 56,000 คน ต้องถูกนำส่งโรงพยาบาล และมีรายงานการเสียชีวิตถึง 7 ราย โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการเลือดออกจุมูก หายใจลำบาก ระคายเคืองตา คลื่นไส้อาเจียน และท้องเดิน มีอาการรุนแรงภายใน 2-3 วัน หลังจากมีการนำกากสารเคมีดังกล่าวมาทิ้ง⁵⁴

⁵⁰Margot Tallmer, Chemical dumping as a way of corporate life. In S Hills (Ed.), Corporate Violence: Injury and Death for Profit (1986), p.116 อ้างใน กนกวรรณ วงศ์กวี, “มาตรการลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น. 33.

⁵¹สุริพร จิตตชี้อ, “ผลกระทบจากของเสียอันตราย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553, จากฐานข้อมูล http://www.thaigoodview.com/library/sema/sukhothai/sureeporn_i/toxic/sec05p03.html

⁵²เพ็ญอ้อ.

⁵³สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43, น. 117.

⁵⁴“รายงานสถานการณ์กรณีผลกระทบต่อสุขภาพจากการลักลอบทิ้งกากสารเคมี เมือง Abidjan, ประเทศ Ivory Coast, September 2006 (บทความแปล),” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม

2.4.2 ผลกระทบจากการสะสมในสิ่งแวดล้อมเป็นระยะเวลายาวนาน

ของเสียอันตรายบางชนิดอาจตกค้างได้เป็นระยะเวลายาวนานและสะสมอยู่ในดิน ตลอดจนแหล่งน้ำใต้ดินและแหล่งน้ำผิวดิน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เช่น ของเสียอันตรายที่มีกลิ่นเหม็นฉุนรุนแรงเหมือนทินเนอร์ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแล้ว⁵⁵ เมื่อฝนตกก็จะเกิดกระบวนการชะล้างทำให้เกิดการรวมตัวกับน้ำฝน เกิดการสะสมลงสู่พื้นดินและแหล่งน้ำ⁵⁶ ทำให้น้ำในบริเวณที่มีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายนั้นมีสี แดงและส่งกลิ่นเหม็นตลอดเวลา ต้นไม้ในบริเวณใกล้เคียงตาย และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในระยะยาว ทำให้พืชที่ขึ้นอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนของเสียอันตรายมีการดูดสารพิษ (Uptake Pollutant) ไปใช้ในการเจริญเติบโต เมื่อสัตว์มากินพืชที่ปนเปื้อนสารพิษนั้น สัตว์ก็จะได้รับสารพิษเข้าไปสะสมในร่างกาย ถ้าสะสมในปริมาณที่มากพอก็อาจทำให้ถึงแก่ความตายได้ และหากมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บริโภคสัตว์หรือพืชที่มีสารพิษสะสมอยู่ดังกล่าว สารพิษเหล่านั้นก็จะสะสมในร่างกายของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้บริโภคในปริมาณที่สูงขึ้นเรื่อยๆ (Bioaccumulation) ตามลำดับขั้นของการบริโภคในห่วงโซ่อาหาร⁵⁷ ทำให้เกิดความเจ็บป่วยและอาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ในที่สุด

2.4.3 ผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ของเสียอันตรายที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ เช่น ในพื้นที่ที่มีการลักลอบนำของเสียอันตรายมาทิ้ง ทำให้มีการปนเปื้อนของมลสารที่อาจเป็นอันตรายลงสู่พื้นดิน แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินในปริมาณที่สูงเกินมาตรฐาน ทำให้การดำเนินกิจกรรมใดๆ บนพื้นที่เหล่านั้นต้องหยุดลง เพราะผู้ที่เข้าไปประกอบกิจกรรมบนพื้นที่นั้นอาจมีความเสี่ยงที่จะได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายได้ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม และที่ดินนั้นก็ไม่

2553, จากฐานข้อมูล สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

http://epid.moph.go.th/weekly/w_2549/Insite_WESR49/wk49_48/wk49_48_1.html

⁵⁵ สำนักเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม, การกำจัดของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม, น. 1.

⁵⁶ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, อ่างแล้ว เชิงอรรมที่ 16, น. 37.

⁵⁷ เพิงอ่าง, น. 39.

ควรมีการใช้ประโยชน์จนกว่าจะมีการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติ⁵⁸ หรือกรณีของการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่ทำให้บ่อน้ำตื้นของชุมชนมีการปนเปื้อนสารโลหะหนัก ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่สามารถใช้น้ำได้ดินในการอุปโภคหรือบริโภคได้ตามวิถีชีวิตปกติ ทำให้ต้องซื้อน้ำมาใช้ในการชีวิตประจำวัน หรือกรณีที่ไม่อาจจับปลาหรือสัตว์น้ำชนิดอื่นมาบริโภคได้ตามปกติ อันถือได้ว่าเป็นการส่งผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อย่างร้ายแรง

2.4.4 ผลกระทบจากการทำปฏิกิริยาจนอาจทำให้เกิดอันตรายร้ายแรง

หากของเสียอันตรายที่มีการลักลอบนำไปทิ้งนั้นเกิดทำปฏิกิริยากันเอง เช่น อาจเกิดกรณีที่สารพิษซึ่งเป็นองค์ประกอบในของเสียอันตรายเกิดการผสมปนกันจนเกิดการลุกติดไฟได้เอง และเกิดเพลิงไหม้ หรืออาจเกิดการระเบิดหรือเกิดปฏิกิริยาเคมีกลายเป็นไอหรือควันระเหยออกมา เกิดความเป็นพิษของสารเคมีฟุ้งกระจายไปในอากาศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นบริเวณกว้างได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง หรืออาจเกิดกรณีที่ภาชนะบรรจุเกิดการกัดกร่อนเสียหายจากการกัดกร่อนของสารละลายกรดและด่างแก่⁵⁹ หรือ ของเหลวที่เป็นพิษ หากเกิดการรั่วไหล ระเหยหรืออาจเกิดปฏิกิริยาเคมีจนทำให้เกิดเป็นสารมลพิษขึ้น ซึ่งกรณีต่างๆ เหล่านี้ล้วนสร้างปัญหาให้กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเป็นการยากต่อการแก้ไขฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้อย่างสมบูรณ์

⁵⁸ เฟิงอ๋าง, น. 39.

⁵⁹ ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินสารเคมี กรมควบคุมมลพิษ, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทิ้งกากของเสีย, น.10. (จัดสำเนา).